

Katedra trestního práva

Klauzurní práce č. 3 konaná dne 3. 6. 2022

Zpověď

Za knězem Antonínem přišel jednoho dne Pavel, aby se mu vyzpovídal. Kněz Pavla znal, neboť byl pravidelným návštěvníkem jeho bohoslužeb. Pavel byl vyrovnané povahy, toho odpoledne však působil poněkud neklidně. Při zpovědi se svěřil, že předešlého dne usmrtil dva lidi. Nejdříve ubodal osmnáctiletou Alenu, neboť se od ní před týdnem dozvěděl, že ho podvedla s jiným a že jej opouští, protože si ho nezaslouží. Pod záminkou, že jí chce vrátit některé osobní věci, vylákal Alenu na opuštěné místo, kde ji, tak jak plánoval, dvakrát silně bodl svým loveckým nožem do levé části hrudníku. Smrt nastala okamžitě. Poté běžel ke svému automobilu, který zanechal nedaleko. V něm se posilnil k další jízdě nejedním panákem vodky. Když odjížděl, srazil neznámého cyklistu, který dodržoval všechna pravidla silničního provozu, nedal mu přednost na křižovatce s hlavní silnicí, překročil o 30 km/hod. nejvyšší povolenou rychlost a v době dopravní nehody u něj dosáhla hladina alkoholu v krvi 1,2 g/kg (1,2 promile). Poté, co zastavil a zjistil, že neznámý muž je mrtev, nasedl zpět do auta a odjel rychle pryč. Antonín odmítl dát Pavlovi rozhrěšení a nic dalšího již sám v této věci nepodnikl.

1. Jak právně posoudíte jednání Pavla? Odůvodněte.
2. Jak právně posoudíte jednání kněze Antonína? Odůvodněte.
3. Posuďte následující případ. Poškozená Alena zemřela v důsledku bodných ran až dva týdny od útoku. Trestní stíhání bylo proti Pavlovi zahájeno až po 15 letech a sedmi dnech ode dne útoku. Postupoval soud správně, když s ohledem na uplynutí uvedené doby od Pavlova útoku jeho trestní stíhání v rámci předběžného projednání obžaloby zastavil? Odůvodněte.
4. Posuďte Pavlovo jednání popsané v zadání pro případ, že by mu Alena před činem sdělila, že je již těhotná s jiným, ačkoli to nebyla pravda, což ovšem Pavel nevěděl. Odůvodněte.
5. V přípravném řízení nařídil policejní orgán s předchozím souhlasem státního zástupce prohlídku nebytových prostor, kde sídlila společnost s ručením omezeným, jejímž jediným společníkem byl obviněný Pavel. Písemný příkaz byl uživateli nebytových prostor doručen těsně před uskutečněním prohlídky. Odpovídá takový postup trestnímu řádu? Odůvodněte.
6. Před soudem 1. stupně se obviněný Pavel vzdal v závěrečné řeči práva na odvolání. Následně, osmý den od doručení opisu rozsudku jemu i jeho obhájci, podal Pavel na poštu prostřednictvím svého obhájce odvolání, které došlo na příslušný soud až desátý den od doručení opisu rozsudku. Bylo odvolání podáno včas? Odůvodněte.
7. Odvolací soud z podnětu odvolání státní zástupkyně, podaného v neprospěch obviněného, zpřísnil Pavlovi trest. Pavel včas podal u soudu prvního stupně prostřednictvím svého obhájce dovolání proti tomuto pravomocnému rozsudku. V odůvodnění dovolání obviněný namítl, že napadeným rozhodnutím byl porušen zákaz *reformationis in peius*. Byla jeho argumentace správná? Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpce případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).

2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

1. Pavel se dopustil zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 2 tr. zák. ve vícečinném souběhu s přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. a přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 3 tr. zák., které byly spáchány v jednočinném souběhu.

Zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 2 tr. zák. se dopustí, kdo jiného s rozmyslem nebo po předchozím uvážení úmyslně usmrtí. Jednalo se o případ úmyslného usmrcení po předchozím uvážení, neboť Pavel pod falešnou záminkou vylákal Alenu na opuštěné místo, kde ji, jak plánoval, dvakrát silně bodl loveckým nožem do levé části hrudníku. Jeho jednání je charakterizováno plánovitostí z hlediska volby prostředků, místa a času spáchání. Ustanovení § 140 odst. 2 tr. zák. obsahuje samostatnou skutkovou podstatu, která je vzhledem ke skutkové podstatě obsažené v § 140 odst. 1 tr. zák. speciální. Pavel jednal v úmyslu přímém, neboť chtěl jiného úmyslně usmrtit [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zák.]. Z hlediska typové závažnosti se jedná o zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zák.).

Dále se Pavel ve vícečinném souběhu dopustil přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. v jednočinném souběhu s přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 3 tr. zák. Jednalo se bezpochyby o vícečinný souběh (trestného činu vraždy, spáchaného prvním skutkem, s trestnými činy ohrožení pod vlivem návykové látky a usmrcení z nedbalosti, spáchanými druhým skutkem), neboť dvě rozdílná jednání byly příčinou odlišných následků, významných z pohledu trestního práva, jež byly zahrnuty zaviněním. Nemohlo se zároveň jednat o souběh s trestným činem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 tr. zák., a to ani ve stadiu pokusu, neboť poškozený byl okamžitě usmrcen a pachatel se navíc šel přesvědčit, zda nežije.

Přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. se dopustí, kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při které by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, a způsobí-li takovým činem havárii, dopravní nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku. Alkohol je podle trestního zákoníku návykovou látkou (srov. výkladové ustanovení § 130 tr. zák.).

Za stav vylučující způsobilost se zpravidla považuje, jestliže hladina alkoholu v krvi dosáhne 1,00 g/kg (1 promile), neboť podle poznatků lékařské vědy není v tomto stavu ani nadprůměrně disponovaný řidič schopen bezpečně řídit motorové vozidlo (srov. č. 36/1984 Sb. rozh. tr. a č. 12/1985 Sb. rozh. tr.). V tomto případě Pavel překročil uvedenou minimální hranici. Za jiný závažný následek lze považovat smrt.

Pavel ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil úmyslně (posilnil se k další jízdě nejedním panákem vodky), vykonával ve smyslu § 274 odst. 1 tr. zák. tzv. jinou činnost (řízení motorového vozidla), při které by mohl ohrozit život nebo zdraví nebo způsobit značnou škodu na majetku. Svým jednáním navíc způsobil dopravní nehodu a jiný závažný následek (srážka na pozemní komunikaci, při níž došlo k usmrcení cyklisty) ve smyslu § 274 odst. 2 písm. a) tr. zák. Ve vztahu k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby (zvlášť přitěžujícím okolnostem) uvedeným v § 274 odst. 2 písm. a) tr. zák. postačí zavinění z nedbalosti [§ 17 písm. a) tr. zák.] Z hlediska typové závažnosti se jedná o přečín (§ 14 odst. 2 tr. zák.).

Přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 3 tr. zák. se dopustí, kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt proto, že mj. hrubě porušil zákony o bezpečnosti v dopravě. Hrubé porušení zákonů představuje tak intenzivní porušení některé zákonné normy nebo norem, které má za dané situace zpravidla za následek způsobení smrti člověka, tedy vyvolá reálné nebezpečí, že dojde ke smrtelnému následku předpokládanému v ustanovení

143 odst. 1 tr. zák., přičemž musí jít o podstatně závažnější porušení předpisů, než je porušení důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zák. Jedná se o případy, při kterých je porušeno více různých norem příslušného zákona, např. zákona č. 361/2000 Sb., zákon o silničním provozu. Ze zadání vyplývá, že Pavel nedal přednost v jízdě, výrazně překročil nejvyšší povolenou rychlost (o 30 km/hod.) a v době dopravní nehody řídil pod vlivem alkoholu (hladina alkoholu v krvi u něj dosáhla 1,2 g/kg, čili 1,2 promile). Ve vztahu k přechinu usmrcení z nedbalosti se jednalo o porušení několika důležitých povinností (řízení po požití alkoholického nápoje, výrazné překročení nejvyšší povolené rychlosti, nerespektování přednosti v jízdě na křižovatce s hlavní silnicí) uložené dopravními právními předpisy [v *tomto případě ustanoveními § 5 odst. 2 písm. b), § 18 a § 22 zákona č. 361/2000 Sb., o bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích*]. Smrt neznámého cyklisty, který dodržoval všechna pravidla silničního provozu a svým jednáním tedy nijak nepřispěl k trestněprávně relevantnímu následku, je v příčinné souvislosti s jednáním Pavla, které je kryto zaviněním, neboť Pavel měl a mohl vědět [srov. § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku], že nedáním přednosti v jízdě, řízením pod vlivem návykové látky a nepřiměřeně rychlou jízdou může dojít k dopravní nehodě, při níž bude někdo usmrcen. Z hlediska typové závažnosti se jedná o přečin, neboť jde o nedbalostní trestný čin (§ 14 odst. 2 tr. zák.).

Druhým skutkem došlo jedním jednáním k naplnění k naplnění skutkových podstat dvou různých trestných činů (jednočinný souběh nestejnorodý). Jednočinný souběh trestných činů usmrcení z nedbalosti a ohrožení pod vlivem návykové látky není vyloučen a neporušuje zákaz dvojího přičítání podle § 39 odst. 5 tr. zák., neboť uvedené trestné činy nejsou ve vztahu, který by vylučoval jednočinný souběh, například speciality. Nejde ani o případ tzv. faktické konzumpce, která by rovněž vylučovala jednočinný souběh (srov. č. 44/1998 Sb. rozh. tr.).

2. Antonín se nedopustil žádného trestného činu.

Kněz Antonín se hodnověrným způsobem dozvěděl, že se Pavel dopustil trestného činu vraždy podle § 140 tr. zák., který je obsažen v taxativním výčtu trestných činů, na něž se vztahuje oznamovací povinnost (viz § 368 odst. 1 tr. zák.). Antonín však nespáchal trestný čin neoznámení trestného činu podle § 368 odst. 1 tr. zák., který je z hlediska typové závažnosti přečinem (§ 14 odst. 2 tr. zák.), neboť se o trestném činu vraždy dozvěděl jako duchovní registrované církve v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství (viz § 368 odst. 3 věta druhá tr. zák.).

Ustanovení § 368 tr. zák. stanovuje povinnost všech osob oznamovat některé trestné činy (tzv. predikativní trestné činy), a to s výjimkami uvedenými v § 368 odst. 2 a odst. 3 tr. zák. Odstavec třetí vyjmenovává osoby, které nemají oznamovací povinnost, pokud se o spáchání trestného činu dozví při výkonu svého povolání. Ve vztahu k duchovním registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv se výjimka z oznamovací povinnosti vztahuje na případy, v nichž se duchovní dozví o trestném činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství.

..

3. Soud nepostupoval správně, neboť v době zahájení trestního stíhání nezanikla trestní odpovědnost Pavla promlčením podle § 34 odst. 1 písm. b) tr. zák., jak vyžaduje ustanovení § 188 odst. 1 písm. c) tr. řádu ve spojení s ustanoveními § 172 odst. 1 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. b) tr. řádu.

Podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. řádu v trestním stíhání nelze pokračovat a musí být zastaveno, je-li trestní stíhání promlčeno. Zjištění, že trestní stíhání je nepřipustné z důvodu promlčení, je důvodem pro zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu [nikoli podle ustanovení § 172 odst. 1 písm. f) tr. řádu, pod něž spadají jiné důvody zániku trestní odpovědnosti než ty, které jsou obsaženy v ustanovení § 11 tr. řádu].

Pavel spáchal zvláště závažný zločin vraždy podle § 140 odst. 2 tr. zák., za který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody na dvanáct až dvacet let. Promlčecí doba v tomto případě činí patnáct let [§ 34 odst. 1 písm. b) tr. zák.].

U počátku běhu promlčecí doby platí zásada, že nastává v okamžiku spáchání trestného činu (moment ukončení jednání). Výjimkou jsou dokonané trestné činy, jejichž základní skutková podstata (či kvalifikovaná skutková podstata) obsahuje jako znak účinek nebo těžší účinek. U těchto (materiálních) trestných činů běží promlčecí doba od okamžiku vzniku účinku (srov. § 34 odst. 2 tr. zák.). Typickým materiálním trestným činem je vražda, u níž promlčecí doba začíná běžet od okamžiku, kdy nastala smrt.

Trestní odpovědnost Pavla tedy dosud nebyla promlčena, protože patnáctiletá promlčecí doba ještě neuplynula, neboť podle zadání obsaženého v této otázce smrt nenastala okamžitě po útoku, ale až dva týdny po něm.

4. Pavel se dopustil pokusu zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 2, odst. 3 písm. b) tr. zák. ve vícečinném souběhu s přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. a přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 3 tr. zák., které byly spáchány v jednočinném souběhu.

Ačkoliv Alena nebyla ve skutečnosti těhotná, Pavel na ni zaútočil v přesvědčení, že je tomu tak. Jednal v tzv. skutkovém omylu pozitivním, neboť se mylně domníval o okolnosti, která naplňuje znak přísnějšího trestného činu (viz § 18 odst. 3 tr. zák.). Spáchal tedy trestný čin pokusu vraždy na těhotné ženě ve smyslu § 140 odst. 2, odst. 3 písm. b) tr. zák. Šlo o tzv. pokus kvalifikovaného trestného činu na nezpůsobitelném předmětu útoku. Nezpůsobilost pokusu nemá v tomto případě vliv na vznik trestní odpovědnosti za pokus trestného činu.

K právní kvalifikaci druhého skutku, vícečinnému a jednočinnému souběhu trestných činů viz odůvodnění k odpovědi na otázku č. 1.

5. Postup neodpovídá ustanovením § 83 odst. 1 a 2 a § 83a tr. řádu.

Postup orgánů činných v trestním řízení byl v rozporu s výslovným zněním trestního řádu, podle nějž pravomoc rozhodovat o provedení prohlídky tzv. jiných prostor (§ 83a tr. řádu) náleží v přípravném řízení pouze soudci, a to na návrh státního zástupce.

Podle § 83a tr. řádu se na nařízení a provedení prohlídky jiných prostor a pozemků obdobně užijí ustanovení § 83 odst. 1 a odst. 2 tr. řádu, která upravují příkaz k domovní prohlídce.

Podle § 83 odst. 1 tr. řádu je oprávněn nařídit domovní prohlídku předseda senátu (v řízení před soudem) a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. V neodkladných případech tak může namísto příslušného předsedy senátu nebo soudce (§ 18 tr. řádu) učinit předseda senátu nebo soudce, v jehož obvodu má být prohlídka vykonána. Příkaz k domovní prohlídce musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Doručí se osobě, u níž se prohlídka koná, při prohlídce, a není-li to možné, nejpozději do 24 hodin po odpadnutí překážky, která brání doručení. Na příkaz předsedy senátu nebo soudce vykoná domovní prohlídku policejní orgán (§ 83 odst. 2 tr. řádu).

6. Odvolání obviněného Pavla bylo podáno včas [§ 248 tr. řádu, § 250 odst. 1 tr. řádu, § 60 odst. 4 písm. a) tr. řádu].

Pavel se „vzdal práva podat odvolání ve své závěrečné řeči“, tedy ještě před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně. Podle § 250 odst. 1 tr. řádu se oprávněná osoba může po vyhlášení rozsudku výslovně vzdát odvolání. *A contrario* tedy není možné vzdát se odvolání před vyhlášením rozsudku. Procesní úkon Pavla v podobě „vzdání se práva na odvolání“ ještě před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně je tedy právně neúčinný. Odvolání se lze účinně vzdát (nebo jej účinně podat) až po vyhlášení rozsudku.

Pavel, který je podle § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu osobou oprávněnou k podání odvolání, jej podal prostřednictvím svého obhájce v zákonné osmidenní lhůtě (§ 248 odst. 1 tr. řádu). Lhůta pro podání odvolání je lhůtou procesní, pro jejíž dodržení postačí odevzdání k poštovní přepravě poslední den lhůty [srov. § 60 odst. 4 písm. a) tr. řádu]. Je tedy nerozhodné, že odvolání došlo na příslušný soud až desátý den od doručení opisu rozsudku soudu prvního stupně. Odvolání bylo podáno včas a oprávněnou osobou.

7. Argumentace obsažená v dovolání nebyla s ohledem na § 259 odst. 4 tr. řádu (*arg. a contrario*) správná.

Podle § 259 odst. 4 tr. řádu, kde je vyjádřena zásada zákazu *reformationis in peius* (zákaz změny k horšímu), platí, že v neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného, nebo ve výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy či o vydání bezdůvodného obohacení na podkladě odvolání poškozeného, který takový nárok uplatnil. Zpřísnění trestu (změna ve výměře nebo druhu trestu) sice představuje změnu k horšímu, avšak tato zásada se v daném případě neuplatní, neboť zákaz *reformationis in peius* neplatí, byl-li rozsudek zrušen v důsledku odvolání podaného státním zástupcem v neprospěch obžalovaného (§ 259 odst. 4 tr. řádu *a contrario*). Odvolací soud zpřísnil Pavlovi trest nikoli na základě jím podaného odvolání, ale právě na základě odvolání státní zástupkyně, která jej podala v neprospěch. Odvolací soud tedy mohl Pavlovi uložit přísnější trest, než který mu byl uložen soudem prvního stupně, aniž by uvedenou zásadu porušil.